

Régi könyvek bűvöletében

Nemcsak klasszikus és kortárs irodalmat, gyermekkönyveket és különféle szakkönyveket találni a Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtárban, a tékának mintegy 120 ezer darabból álló régi könyv-, újság- és kéziratgyűjteménye is van. A gyűjteményről, annak darabjairól és hozzáférhetőségéről **dr. Silviu Sana** könyvtáros-történészt kérdeztük.

Silviu Sana szívesen kalauzolt bennünket a régi könyvek között

– *Kezdjük egy rövid bemutatkozással: ön történész és könyvtáros. Mióta foglalkozik a régi könyvek részlegével?*

– A Gheorghe Șincai Bihar Megyei Könyvtár speciális gyűjteményének régi könyvek részlegén vagyok könyvtáros, történelemből doktoráltam, a régi könyvek szakértője vagyok. Szenvedélyem az egyháztörténet, ezen belül a romániai görögkatolikus egyház története, valamint a könyvek története. Ezen a részlegen 2007 óta dolgozom, itt a régi könyvek mellett újságokat és kéziratokat is őrzünk, gyakorlatilag az 1460 és 1952 közötti időszakból, ezek a mi részlegünk időhatárai.

– *Mikor hozták létre a részleget?*

– Tudomásom szerint a részleg jelenlegi formájában az 1970-es, '80-as években jött létre. Amikor 2007-ben idejöttem, itt is, ahogy minden nagy közkönyvtárban, már létezett a részleg.

– *Mi tartozik a részleghez?*

– Mint mondtam, 1952-vel bezárólag minden: nyomtatványok, újságok és kéziratok. Nálunk a legrégebbi darab egy 1460-as ősnomtatvány.

– *Hogyan alakult ki a gyűjtemény?*

– Hasonlóan más könyvtárak állományához. A XX. század elején már volt egy gyűjtemény, majd miután a kommunisták államosították az egyházi vagyont, a könyvek nagy része, ha el nem égették őket, közintézményekhez, könyvtárakba vagy múzeumokba került.

– *Jelennek még meg régi könyvek a piacon?*

– Igen, bár egyre ritkábban. Legutóbb a feketetői vásáron láttam néhány XVIII. századi példányt, bár azok nem voltak túl értékesek. Vélhetően létezik a régi könyvek feketepiac, de ebben nem vagyok otthon. Nekünk, ha vásárolni akarunk, azt valamilyen más közintézményen vagy antikváriumon át kell megtennünk, illetve könyvadományokat is fogadhatunk magánszemélyektől.

– *S vannak, akik adományoznak könyvet?*

– Igen, legutóbb tavaly kaptunk egy elég nagy magánkönyvtárat, egy volt rendőrpáncsnokét, abban voltak 1850 után kiadott könyvek, ezek kerültek a régi könyvek közé.

– *Mi a teendő, ha valaki adományozni akar?*

– El kell jönnie a könyvtárba, hogy lássuk, nincs-e másik példányunk az adott kötet(ek)ből. Ha nincs, elkészítjük a szükséges iratokat, leltározzuk a könyveket, és a megfelelő gyűjteményekbe helyezük el őket. Azért az ilyen jellegű adományozás ritka, a régi könyvek értékesek, és mindenki nyerni akar rajtuk. Bár az elmúlt években hoztak 1900 után kiadott könyveket, amelyeket nagyon réginek gondol

(folytatás a következő oldalon)

Régi könyvek büvöletében

(folytatás az előző oldalról)

▶ tak a tulajdonosaik, ritka a valóban értékes és fontos kiadvány; ezt meg kellett mondanunk a behozott könyvek tulajdonosainak is.

– *Melyek a legrégebbi kiadványok a részlegen?*

– A legrégebbi egy 1460-as kiadású, latin nyelvű ősnyomtatvány, amelyet már említettem, a *Defensorium curatorum contra eos qui privilegiatos se dicunt*. Ez egy Párizsban nyomtatott vitairat, dominikánus és ferences szerzetesek, valamint a püspököknek alárendelt papok közötti disputáról szól, melynek tárgya az egyházi vagyon. Egy másik ősnyomtatványunk Robertus Caracciolus prédikációnak gyűjteménye, ez vélhetően 1483-ban jelent meg, és van még egy 1479-ben Velencében, illetve egy 1493-ban Nürnbergben kiadott ősnyomtatványunk.

– *Milyen nyelvű könyvek vannak a részlegen?*

– Legtöbbjük latin, magyar, cirill ábécével írott román, német és francia nyelvű. Van néhány héber nyelvű könyv, olasz és angol már kevesebb.

– *Ha választania kellene a könyvek között, ön melyiket választaná?*

– Nehéz lenne megmondani, hiszen mind-egyiknek megvan a maga szépsége, üzenete. Hozzám közel áll Varlaam moldovai metropolita szentbeszédeinek 1643-ban kinyomtatott gyűjteménye (*Cazania lui Varlaam*), róla tanulmányt is írtam, ami előbb egy folyóiratban, majd a saját kötetemben is megjelent. De ott van Gheorge Șincai, Petru Maior munkája, ők az erdélyi iskola (*Școala Ardeleană*) vezetői. Valójában mindegyik könyvhöz kötődöm, ami a kezembe kerül. Nyilván a teológia és a történelem közelebb áll hozzám, de nem tudnék a könyvek között választani.

– *Ismeretterjesztő videókat is készít, ezek a könyvtár Facebook-oldalán láthatók. Hogyan választja ki a bemutatott könyveket, kéziratokat?*

– A kezdeményezés a vezetőség volt, a világvárvány miatt alkalmazkodni kellett a helyzethez. A kisfilmekhez kell a megfelelő pillanat és könyv, azaz például egy évforduló, vagy ha én találok valamilyen érdekességet egy könyvben, amellyel dolgozom, akkor szeretném továbbadni az üzenetet. Készítet-

tünk például videót Petru Maior halálának 200. évfordulója kapcsán, beszélünk Mihai Eminescuról és a *Familiáról*, Bartók Béláról most tervezek egy videót. Szívesen mutatom be ezeket, hiszen a könyvtári kötetek nem jutnak el mindenkire. Voltaképpen a könyvtár egyik szerepe is az lenne, hogy ismeretekhez juttassa az embereket; a könyvek a kulturális és spirituális feltöltődésben is segítenek. Erkölcsi kötelességnek is érzem, hogy megmutassuk a világnak, ha nálunk van valami, ami kötődik például Szacsvey Imréhez, Petru Maiorhoz vagy más személyiséghez, fontos eseményhez.

– *Nemcsak kulturális, de anyagi értékekről is beszélünk. Bárkinek szabad bejárása van a részlegre?*

– Elméletileg igen, a könyvtár közintézmény, de mivel valóban több értelemben is értékes könyvekről van szó, nem mindenki tanulmányozhatja őket. Akik kutatási céllal érkezők, például történészek vagy teológusok, azoknak ki kell tölteniük egy formanyomtatványt, és annak alapján kapják meg a könyvet az olvasóteremben.

– *Miként kell kezelni egy régi könyvet?*

– Már a járvány előtt is kesztyűben, maszkkal lehetett őket megnézni, ezek a szabályok a pandémia előtt is érvényesek voltak a könyvek állagának és a saját egészségünknek a megőrzése végett. Fényképezni például csak vaku nélkül szabad, de a teljes szabályzatot bárki elolvashatja nálunk.

– *Mit tartana még fontosnak elmondani?*

– Nagyon fontosak az olvasóink is. A részlegünkön körülbelül 120 ezer könyv, régi újság és kézirat van. Ezek iránt kevesen érdeklődnek, de ők – történészek, teológusok, újságírók – szinte családtagoknak tekinthetők. A legtöbbet egyébként a régi lapokat, a *Nagyváradot*, a *Nagyváradai Naplót* vagy a *Friss Újság* kollektívát nézik. Emellett van egy, csak Biharról szóló gyűjteményünk, 1800 és 1950 közötti kiadványok, nagy részük magyar nyelvű, ezeket általában a monográfiák készítéséhez tanulmányozzák. A magyar, román és latin nyelvű forrásokat keresik ilyenkor, Borovszky Samu, Fényes Elek vagy Petre Dejeu munkáit, s így lépésről lépésre elkészül például egy-egy település monográfiája.

Fried Noémi Lujza